

Sygn. akt IV CZ 105/17

POSTANOWIENIE

Dnia 25 stycznia 2018 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Katarzyna Tyczka-Rote (przewodniczący)

SSN Anna Owczarek (sprawozdawca)

SSN Roman Trzaskowski

w sprawie z wniosku J.S.

przy uczestnictwie J.N., J.N.,

M.N. i A.M.N.

o podział majątku wspólnego i dział spadku,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 25 stycznia 2018 r.,

zażalenia uczestnika postępowania J.N.

na postanowienie Sądu Okręgowego w B.

z dnia 27 października 2017 r., sygn. akt II Cz [...] /17,

**uchyla zaskarżone postanowienie, pozostawiając Sądowi
Okręgowemu w B. rozstrzygnięcie o kosztach postępowania
zażaleniowego.**

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 27 października 2017 r. Sąd Okręgowy w B. odrzucił skargę kasacyjną uczestnika postępowania J.N., złożoną od postanowienia Sądu Okręgowego w B. z dnia 8 września 2017 r., oddalającego zażalenie od postanowienia Sądu Rejonowego w B. z dnia 17 marca 2017 r. w przedmiocie odrzucenia wniosku o wydanie postanowienia częściowego o stwierdzeniu nabycia przez J.N. udziału J.S. w nieruchomości o powierzchni 114 m² działka ew. nr [...] z dniem 2 listopada 2001 r. przez zasiedzenie. Podstawą odrzucenia wniosku było przyjęcie tożsamości wniosku z wnioskami o stwierdzenie zasiedzenia udziałów w tej nieruchomości złożonych wcześniej i prawomocnie oddalonych. W ocenie sądu drugiej instancji wniosek dotyczył w istocie wydania postanowienia wstępnego w sprawie o podział majątku wspólnego i dział spadku, a postanowienie oddalające zażalenie na postanowienie nie kończy postępowania w sprawie ani nie może być uznane za „postanowienie w przedmiocie odrzucenia wniosku” w rozumieniu art. 519¹ § 1 k.p.c.

Zażalenie na powyższe postanowienie wniósł uczestnik postępowania J.N. Wnosząc o jego uchylenie, zarzucił nieważność postępowania „polegającą na tym, że Sąd Okręgowy wszedł w kompetencje Sądu Najwyższego, który jest wyłącznie uprawniony do orzeczenia, czy skarga kasacyjna zostaje przyjęta do rozpoznania i do rozpoznania skargi kasacyjnej, ewentualnie do odmowy przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania” ponadto naruszenie przepisów prawa procesowego, tj. art. 317 § 1 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. poprzez niezastosowanie i odniesienie się do postanowienia wstępnego z art. 318 § 1 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c., podczas gdy wniosek uczestnika dotyczył wydania postanowienia częściowego.

Sąd Najwyższy zważył:

Pierwszy z zarzutów zażalenia jest oczywiście nietrafny i wskazuje na nieodróżnienie przez profesjonalnego pełnomocnika kwestii formalnej (dopuszczalności skargi kasacyjnej) od zagadnień badanych przez Sąd Najwyższy w postępowaniu przedsądowym i w postępowaniu rozpoznawczym.

Kolejny chybiony jest o tyle, że do kompetencji sądu należała kwalifikacja, kolejnego zresztą, wniosku J.N. o stwierdzenie nabycia udziału w nieruchomości,

będącej przedmiotem postępowania o podział majątku wspólnego i dział spadku. Sąd nie był w tym zakresie związany wnioskiem i trafnie przyjął, że dotyczy on wydania orzeczenia wstępnego, a nie częściowego.

Judykatura zgodnie przyjmuje, że postanowienie częściowe może być wydane w postępowaniu nieprocesowym, m.in. w sprawach o dział spadku (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 4 lipca 1983 r., III CRN 129/83, OSNC 1984, nr 5, poz. 75) oraz w sprawach o podział majątku wspólnego (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16 stycznia 1984 r., III CZP 72/83, OSNC 1984, nr 7, poz. 112), jeżeli orzeczenie co do danego żądania lub składnika majątku z ważnych przyczyn może być wydane niezależnie od rozstrzygnięcia o pozostałych prawach majątkowych. Orzeczenie takie musi zawierać rozstrzygnięcie co do zasady przysługiwania prawa oraz definitywne rozliczenia dotyczące określonego składnika majątku lub żądania (por. postanowienie Sadu Najwyższego z dnia 17 czerwca 2015 r., I CZ 53/15, nie publ.).

Konieczność wydania postanowienia wstępnego w tzw. sprawach działowych zachodzi wówczas, gdy niezbędne jest rozstrzygnięcie co do samego składu masy podlegającej podziałowi i rozliczeniu. Stwierdzenie zasiedzenia składnika masy jako sposób pierwotnego, a nie pochodnego nabycia prawa własności wyklucza możliwość objęcia go podziałem i eliminuje obowiązek rozliczeń między następcami prawnymi osób, którym przysługiwał on uprzednio. Z art. 688 k.p.c. w zw. z art. 618 § 2 i 3 k.p.c. wynika nie tylko, że w postępowaniu o dział spadku sąd jest uprawniony do ustalenia składu majątku spadkowego, lecz ponadto, że w czasie trwania tego postępowania sąd jest wyłącznie właściwy do rozstrzygnięcia sporu między uczestnikami postępowania co do tego, czy konkretny przedmiot majątkowy należy do spadku. Spory o własność w rozumieniu art. 688 k.p.c. w zw. z art. 618 § 1 k.p.c. wynikają m.in. z podniesionego w postępowaniu o dział spadku przez jednego ze spadkobierców zarzutu, że nabył rzecz należącą do spadku na własność przez zasiedzenie. Jest to sprawa o "prawo własności" w rozumieniu art. 618 § 1 k.p.c., która mieści się w pojęciu sporu o to, czy pewien przedmiot, w tym i nieruchomości, należy do spadku w rozumieniu art. 685 k.p.c. (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16 grudnia 2011 r., V CSK 24/11,

z dnia 26 marca 2002 r., IV CKN 38/01). Rozstrzygnięcie w tym przedmiocie nadal jest, mimo wstępnego charakteru orzeczenia, postanowieniem co do istoty sprawy wydanym w sprawie z zakresu prawa rzeczowego. Od postanowień sądu drugiej instancji wydawanych w sprawie o zniesienie współwłasności albo w sprawie o dział spadku (por. art. 688 k.p.c.) rozstrzygających spory przewidziane w art. 618 § 1 k.p.c. skarga kasacyjna nie przysługuje jednak, jeżeli wartość przedmiotu zaskarżenia jest niższa niż kwota określona w art. 519¹ § 4 pkt 4 k.p.c. Dotyczy to także wypadku, w którym chodzi o postanowienie sądu drugiej instancji rozstrzygające spór co do nabycia własności rzeczy przez zasiedzenie przez współwłaściciela lub współspadkobiercę, gdyż spór taki należy do kategorii sporów o własność w rozumieniu art. 618 § 1 k.p.c. Reguła ta obejmuje także sytuację, w której - z mocy art. 618 § 2 k.p.c. - nastąpiło przekazanie sądowi rozpoznającemu sprawę o zniesienie współwłasności lub sprawę o dział spadku wcześniej wszczętej odrębnej sprawy o stwierdzenie nabycia własności rzeczy przez zasiedzenie. Jest to konsekwencją faktu, że spory o własność, które są rozstrzygane na podstawie art. 618 § 1 k.p.c., albo które zostały przekazane zgodnie z art. 618 § 2 k.p.c., tracą swoją samodzielność i stają się częścią sprawy o zniesienie współwłasności lub o dział spadku, co rozciąga się także na kwestię dopuszczalności skargi kasacyjnej (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 13 stycznia 2017 r., III CZ 59/16).

Z tych względów, skoro zachodzi potrzeba wyjaśnienia wskazanej kwestii, Sąd Najwyższy uwzględnił zażalenie i uchylił zaskarżone postanowienie na podstawie art. 398¹⁵ w zw. z art. 394¹ § 3 k.p.c.

jw

a.ł